

## **Čemu služe naši fakulteti? Akademske reakcije na Gazu\***

**izv. prof. dr. sc. Dina Vozab**  
**Fakultet političkih znanosti**  
**Sveučilišta u Zagrebu**  
**dina.vozab@fpzg.hr**

**dr. sc. Karlo Kralj**  
**Fakultet političkih znanosti**  
**Sveučilišta u Zagrebu**  
**karlo.kralj@fpzg.hr**

*Sam poduhvat društvenih znanosti, s obzirom na to da se bavi određivanjem činjenica, preuzima na sebe političko značenje. U svijetu u kojem se naširoko prenose besmislice - svako utvrđivanje činjenica sadrži politički i moralni značaj. Svi društveni znanstvenici i znanstvenice već su samim svojim postojanjem neminovno uključene u borbu između prosvjetiteljstva i nazadnjaštva. U svijetu kao što je ovaj naš prakticirati društvenu znanost znači prije svega prakticirati politiku istine.<sup>1</sup>*

C. Wright Mills, *Sociološka imaginacija*

**B**rojevi o ubijenima, ranjenima i prisilno raseljenima postali su dio svakodnevnice tijekom genocida<sup>2</sup> u Pojasu Gaze. Ubijanje civilnog stanovništva ukazalo je na duboku slabost niza međunarodnih institucija izgrađenih u cilju prevencije ratnih stradanja i kažnjavanja ratnih zločina. Također, ukazalo je na nevjerovatnu spremnost Zapada, a posebice dijela članica Europske unije, da pasivno ili aktivno podržavaju ratne zločine. Neki "liberalni" europski vođe ne samo da su ignorirali masovno ubijanje civila, već su se aktivno bavili njegovom normalizacijom, pa čak i opravdavanjem takvog ubijanja kao gotovo neizbježne posljedice rata. Isti "liberalni" političari požurili su podržati ekstremno desnog izraelskog premijera Netanjahua i donedavnog ministra obrane Gallanta. U izražavanju podrške nije ih spriječila niti tjeratica Međunarodnog kaznenog

\* Referenca na govor Studentica za Palestinu, na Maršu solidarnosti održanom u Zagrebu 29.11.2024.: "Ako ne služe kritici političkih odluka, ako ne služe pozivanju na istinu i pravdu, ako ne služe odgovornom odnosu prema svijetu, naši fakulteti ne služe ničemu!"

<sup>1</sup> Prijevod autorice i autora.

<sup>2</sup> Iako smo u razgovoru s našim kolegama i kolegicama primijetili da se ne slažu svi s korištenjem ovog termina, smatramo da je važno koristiti taj termin jer odražava sada već dosegnuti stručni i znanstveni konsenzus o tom pitanju (Verdeja, 2025).

suda raspisana protiv navedenog dvojca u studenom 2024. godine.

U ovom tekstu, međutim, ne namjeravamo se baviti državnim i međunarodnim akterima, već akademskim institucijama i udruženjima, posebno onima u društvenim znanostima, koje smatramo važnima za demokratski poredak. Prije svega želimo otvoriti raspravu o nizu argumenata prema kojima se akademske institucije i organizacije *ne bi trebale* oglašavati o stradanjima civila u Gazi.

Zapadna sveučilišta, instituti i strukovne organizacije u pravilu nisu izrazile solidarnost s palestinskim žrtvama, a nisu niti osudile napade izraelske vojske.<sup>3</sup> Tek su rijetke akademske institucije od međunarodnog značaja izrazile solidarnost ili osudile ubojstva svojih kolega (npr. SOAS, 2023), ponudile programe prihvata za studente/ice i znanstvenike/ice iz Gaze ili uspostavile radne grupe i mreže za raspravu o pitanju Palestine (npr. EUI, 2024).

Oprezno ponašanje akademskih institucija moglo bi se objasniti kao reakcija na represiju koju smo mogli vidjeti u nizu zapadnih zemalja, i to onih koje uobičajeno nazivamo liberalnim demokracijama. Represivni odgovor i napad na akademske slobode bio je posebno izražen u Njemačkoj (Della Porta, 2024). Sveučilište u Kölnu otkazalo je gostovanje ugledne američke profesorice Nancy Fraser, otvoreno navodeći da je razlog otkazivanja njena podrška otvorenom pismu s naslovom „Filozofija za Palestinu“ kojim se zahtijeva prekid vatre. Institut Max Planck otkazao je suradnju s isto tako uglednim antropologom Ghassanom Hageom zbog njegovih objava na društvenim medijima, a zbog sličnog je razloga Institut za politologiju u Darmstadtu otkazao predavanje politologinje Camile Vergare. Uglednom britansko-palestinskom kirurgu Ghassanu Abu-Sittahu Njemačka je zabranila ulazak u zemlju kako bi onemogućila njegovo sudjelovanje na konferenciji o Palestini, koju je potom i prekinula njemačka policija. Napadi na akademske slobode bili su vrlo izraženi i u SAD-u, gdje su nastavnici bili suspendirani ili otpušteni zbog svojih stavova.<sup>4</sup>

Institucije su odlučile ušutkati ne samo znanstvenike/ice, već i studentske pokrete. U Ujedinjenom Kraljevstvu i SAD-u protiv studenata su poduzete disciplinarne mjere i pokrenute tužbe. U više epizoda studentima/icama je zabranjivan pristup na prostore sveučilišta, pozivana je policija kako bi odvela i privela studente prosvjednike, a u nekim slučajevima sveučilišne zaštitarske službe su napadale studente (BRISMES, 2024; Taft, 2024). Policija je odvodila prosvjednike, studente i nastavnike i u Francuskoj, Italiji, Nizozemskoj, Njemačkoj te drugim zemljama.<sup>5</sup> U Njemačkoj su političari pozivali na deportaciju studenata, a mediji su sudjelovali u huškačkim kampanjama protiv profesora koji su stali u obranu svojih studenata (Celikates i sur., 2024). S pozicije zaštite ljudskih prava reakcije na studentske prosvjede bile su disproporcionalne i narušavale slobodu govora i okupljanja (King i Mead, 2024).

Globalni tokovi došli su i do Hrvatske. Kao i u brojnim drugim kontekstima, najveći broj akademskih institucija i udruženja - čak i onih koje bi po disciplinarnoj liniji zasigurno mogle nešto reći o društvu,

<sup>3</sup> U kontekstu akademskog nečinjenja važno je spomenuti da je u Gazi proveden i skolasticid. Prema podacima koje prenose Ujedinjeni narodi, u prvih nekoliko mjeseci od listopada 2023. godine izraelske su snage u potpunosti ili dijelom uništile dvanaest sveučilišta u Gazi, čime su u potpunosti izbrisale infrastrukturu potrebnu za akademski rad. Još u prvoj polovici 2024. godine, uništeno je barem 60% ukupnog obrazovnog sustava (uključujući škole i knjižnice) te je ubijeno 5,479 studenata i učenika, 261 učitelj i 95 sveučilišnih profesora (OHCHR, 2024).

<sup>4</sup> Jedan od posljednjih u nizu slučajeva je onaj profesorice Katherine Franke sa Sveučilišta Columbia. Franke nije sudjelovala u studentskim prosvjedima, već je stala u obranu studenata protiv kojih su podignute disciplinske mjere ili koji su bili fizički napadnuti tijekom prosvjeda (Center for Constitutional Rights, 2025).

<sup>5</sup> U mnogim je slučajevima interventna policija reagirala izrazito nasilno, pod punom opremom i s palicama, a u Italiji je reakcija policije izazvala javnu osudu zbog napada na studente i maloljetne učenike prosvjednike (Reuters, 2024).

## Vozab & Kralj, Čemu služe naši fakulteti?

povijesti i politici - odlučio se ne oglašiti o Gazi.<sup>6</sup> No, u hrvatskom slučaju postoji jedna jako važna razlika. Naime, primaran uzrok šutnje hrvatskih akademskih struktura nije niti zastrašivanje, niti represija. Iako su na globalnom nivou akademske slobode već odavno ugrožene različitim vrstama ekonomskih i političkih pritisaka, većina hrvatskih akademskih institucija i dalje uživa relativnu autonomiju. Osim asistenata i poslijedoktoranada, kao najprekarnijeg dijela domaće akademske radne snage, za veliku većinu akademskih radnika zaposlenje je sigurno i ne ovisi o hirovima javnih ili privatnih donatora.

Jedan od pokušaja da se unutar domaćeg akademskog konteksta podigne svijest o solidarnosti s Gazom je i *Inicijativa za akademiju solidarnosti i epistemičke pravde*, čije je pismo solidarnosti potpisalo preko 700 akademskih radnika/ica i studenata/ica. Sadržaj ovog pisma ne smatramo posebno radikalnim. Njegovi zahtjevi, kao što su sloboda govora i istraživanja te osuda ratnih zločina, nimalo ne izlaze iz okvira liberalno demokratskog poretka.

Kao članica i član navedene inicijative u proteklih nekoliko mjeseci inicirali smo i sudjelovali u raspravama o reagiranju u više različitih domaćih i međunarodnih organizacija i kolektiva. Želja nam je u ovom tekstu na jednom mjestu adresirati sve argumente u prilog nereagiranja s kojima smo se u tim prilikama susretali.<sup>7</sup> Iako argumenata ima mnogo, podijelili smo ih u pet glavnih kategorija. Svaki argumentacijski pristup ćemo ukratko prikazati te objasniti zašto ga smatramo pogrešnim. Pritom se ne želimo osvrnuti na argumente prema kojima smo pojedinačno ili kao inicijativa u više navrata okvalificirani kao antisemiti, podržavatelji Hamasa ili pak žrtve Hamasove propagande. Za razliku od argumenata kojima se bavimo u nastavku ovog teksta, ovakve *ad hominem* argumente smatramo apsurdnima i zlonamjernima te im odbijamo pridavati pažnju.

### Prvi argument: Društvene znanosti vrijednosno su neutralne.

Jedan od najčešćih argumenata s kojima smo se susreli odnosi se na fundamentalno pitanje karaktera društvenih znanosti i društvenih istraživanja. Naime, jedan dio naše akademske zajednice smatra društvene znanosti inherentno vrijednosno neutralnima ili, u blažoj varijanti istog argumenta, smatra da bi društvene znanstvenice i znanstvenici trebali biti vrijednosno neutralni. Prema tom argumentu, da bi znanost mogla doprinosti stvaranju znanja na temelju činjenica, znanstvenici moraju svoje vrijednosti ostaviti po strani.

Želimo naglasiti da ova pozicija nije potpuno bez osnove. Primjerice, duboko vjerujemo da sveučilišni nastavnici ne bi smjeli koristiti svoju poziciju moći u predavaonici u svrhe propagande ili političkih govora. To ne samo da je etički problematično, već je problematično i iz pedagoške perspektive.

Međutim, kad govorimo o znanstvenom istraživanju i pisanju, smatramo da je vrijednosno pozicioniranje neizbježno te da obećanje vrijednosne nepristranosti i neutralnosti u većini slučajeva ostaje neispunjeno. Inherentnu vrijednosnu opredijeljenost društvenih znanosti dobro je sažeo već citirani C. W. Mills: "Vrijednosti su uključene u izbor problema koji istražujemo; vrijednosti su također uključene u neke od ključnih koncepata koje koristimo u formulaciji problema; a vrijednosti također utječu i na tijek njihovog rješavanja" (Mills, 1959/ 2000: 78). Drugim riječima, naše vrijednosti utječu već i na sam izbor

<sup>6</sup> Rijetke iznimke su, prije svega, Odsjek za sociologiju Filozofskog fakulteta i drugi odsjeci koji su ga podržali, Hrvatsko sociološko društvo te Nezavisni sindikat znanosti i visokog obrazovanja.

<sup>7</sup> Argumenti s kojima smo se susreli preklapaju se i s iskustvima drugih kolega, koji su također pokušali ući u diskusiju o pitanju nereagiranja akademskih institucija, primjerice Bortun, 2024.

istraživačkog problema, tako da je iluzorno misliti da ne utječu na ostale faze provedbe istraživanja i zaključivanja. Kao što primjećuje Mills, vrijednosti su vidljive i u temama znanstvenih projekata koji će biti financirani putem različitih natječaja. Primjerice, istraživački interes za demokratizaciju uglavnom je implicitno povezan s pozitivnim vrednovanjem vrijednosti liberalne demokracije. Vrijednosti njegovanja akademskih sloboda i ravnopravnosti također su liberalne vrijednosti koje mogu biti smatrane "radikalnima" u autoritarnim sustavima. Ako se složimo s ovakvom pretpostavkom, umjesto zauzimanja poze neutralnosti ključno je osvijestiti i deklarirati vlastite vrijednosne pozicije. Jedino se transparentnim vrijednosnim pozicioniranjem istraživača i istraživačica, na tragu "refleksivne sociologije" (Bourdieu i Wacquant, 1992), može uistinu osigurati da se znanstveni rad ne pretvori u nekritičku samopromociju nečije političke pozicije.

Na kraju, Zygmunt Buman u knjizi *Modernost i holokaust* opisuje kako razumijevanje znanosti kao isključivo racionalne djelatnosti iz koje su izbrisane „iracionalne“ i „afektivne“ vrijednosti može biti opasno. Takva je znanost svedena isključivo na instrumentalnu logiku postizanja cilja te može biti u potpunosti instrumentalizirana za potrebe vlasti i moćnih društvenih aktera. Kad su potrebe vlasti duboko nemoralne, znanost može biti instrumentalizirana za duboko nemoralne ciljeve istovremeno se pozivajući na racionalnost i neutralnost. U najekstremnijem slučaju, u razdoblju vladavine nacizma, znanost je imala izravnu i neizravnu ulogu u provedbi politika istrebljenja (Bauman, 2017: 152).

#### Drugi argument: Neutralnost akademskih udruženja pomaže otvaranju rasprave

U travnju 2024. godine 450 društvenih znanstvenika i znanstvenica zatražilo je otvorenim pismom od Izvršnog odbora Europskog konzorcija za istraživanje politike (European Consortium for Political Research, ECPR), jednog od najvažnijih europskih akademskih udruženja u društvenim znanostima, da osudi izraelske ratne aktivnosti u pojasu Gaze. Izvršni odbor odbio je to učiniti, što je otvorilo vrlo zanimljivu raspravu o ulozi i unutaršnjem funkcioniranju te utjecajne organizacije.

Jedan od ključnih argumenata protiv pozicioniranja ECPR-a, kojeg je naknadno dodatno elaborirala Hana Kubatova (2024), tvrdi da je svojom neutralnošću organizacija zadržala "otvorenost za raspravu". Specifičnije, neizjašnjavanjem u organizacijskom kapacitetu ECPR je osigurao mogućnost individualnog neslaganja između različitih članova udruženja. Kao primjer takve prakse Kubatova ističe politiku Sveučilišta u Chicagu, koje je još 1967. utvrdilo da "institucionalna neutralnost" osigurava pojedinačne akademske slobode (Kalven Committee, 1967). Slagali se ili ne s ovim argumentom, može se primijetiti da se u slučaju Gaze retorika "institucionalne neutralnosti" koristila kao izlika za otkazivanje i ograničavanje akademskih sloboda, a ne njihovo podupiranje.<sup>8</sup>

Na ovaj tekst uslijedilo je nekoliko reakcija. Adam Standring (2024), jedan od inicijatora pisma, u svom odgovoru podsjeća na dva važna protuargumenta. Prvo, sveučilišta i akademska udruženja su dva fundamentalno različita entiteta. Kao akademski radnici sa sveučilištima smo uglavnom u radnom odnosu koji donosi specifičan set zakonskih prava i obaveza. Akademska udruženja, s druge strane, utemeljena su isključivo na dobrovoljnom članstvu te je ulazak i izlazak iz članstva fleksibilniji. Drugo, ako bi udruženja kao članske organizacije mogle donositi samo one odluke oko kojih postoji konsenzus, a ne statutarno propisano većinsko mišljenje, ona više ne bi imala nikakvu moć kolektivnog odlučivanja.

<sup>8</sup> Primjerice, nedavno je medicinski fakultet Sveučilišta Harvard otkazao panel na kojem bi sudjelovali pacijenti iz Gaze pod objašnjenjem da je događaj "pristran".

### Treći argument: Ne može se reagirati na svako ratno stradanje.

Zašto reagirati baš na stradanje civila u Gazi? U svakom trenutku u svijetu se događa cijeli niz društvenih nepravdi i otvorenih ratnih sukoba koji prouzrokuju stravična ljudska stradanja. Ako reagiramo na bombardiranje Gaze, trebamo li reagirati i na bombardiranje Jemena? Hoćemo li reagirati na svako stradanje civila?

Na ovaj tip argumenta nije jednostavno odgovoriti. Naime, činjenica je da relevantnost neke teme uglavnom proizlazi iz kombinacije faktora koji se mogu čini nasumično povezanim: iz njezine medijske pokrivenosti, povijesnog značaja i geopolitičkih odnosa. Svjesni smo da ponekad naizgled nebitne teme dobivaju neopravdano veliku pažnju u odnosu na neke druge koje se čine bitnijima. Također, jasno je da nitko, osim možda velikih međunarodnih organizacija, nema kapaciteta reagirati na sve globalno relevantne teme. Ako se osvrnemo na dosadašnju praksu pozicioniranja akademskih institucija i udruženja, možemo primijetiti da se radi o pitanjima koja su se istaknula u javnosti ili o pitanjima koji se tiču geografski bliskih događaja. Dobar primjer je ruska agresija na Ukrajinu, koju je niz akademskih organizacija promptno i nedvosmisleno osudio. Konačno, ponekad teme zadobivaju simbolički značaj zbog kojeg vrijedi zauzeti stav. Kad se tome pridoda aktivna uloga vlastite države u podržavanju, relativiziranju ili ignoriranju ratnih zločina, reakcija postaje pitanje moralne dužnosti.

### Četvrti argument: Naša reakcija neće ničemu doprinijeti.

Politolog Albert Hirschman u svojoj knjizi *Retorika reakcije* opisuje nekoliko uobičajenih argumentacijskih obrazaca koji se suprotstavljaju pozivima na društvenu promjenu (Hirschman, 1999). Jedan od obrazaca naziva "tezom o jalovosti" te je upravo ovaj obrazac bio sveprisutan u opravdavanju odluke da se stav ne izrazi. Doista, bilo bi nerearno očekivati da će deklaracije akademskih institucija i udruženja, čak i onih globalno najprestižnijih, promijeniti smjer globalnih političkih odnosa koji stoje u pozadini ubijanja u Gazi. To posebno vrijedi za akademske institucije i udruženja u malim i perifernim zemljama.

Međutim, ovaj argument uglavnom zaboravlja dva bitna elementa pozicioniranja. Prvo, izražavanje stava, čak i u uvjetima kad je on suprotan većinskom stavu, predstavlja jedan od osnovnih elemenata demokracije. Drugo, efekti djelovanja "malih" igrača mogu imati kumulativni učinak, posebno tijekom duljeg razdoblja. Kao što bi reagiranje većeg broja institucija i organizacija potencijalno moglo promijeniti smjer hrvatske politike prema Gazi, tako i njihovo nereagiranje omogućava Vladi RH da potpuno legitimno i bez ikakve kontroverze nastavi svoju postojeću politiku. Reagiranje možda ne bi dovelo do promjene, ali bi za vlast moglo predstavljati barem jednu vrstu simboličke iritacije. Primjer bi mogao biti akademski aktivizam protiv aparthejda u Južnoafričkoj republici (Nordkvelle, 1990). Iako se može reći da je akademski aktivizam bio više simbolične prirode te da su, naravno, ključnu ulogu u rastakanju sustava aparthejda imale moćne države, široko rasprostranjeno akademsko protivljenje sustavu aparthejda legitimiralo je borbu civilnog društva. Zahvaljujući svojoj simboličkoj moći i društvenom ugledu akademsko uključivanje u borbu protiv aparthejda otežalo je mogućnost političkog ignoriranja tog pitanja.

Osim toga, neka vrsta institucionalne podrške mogla bi pružiti zaštitu članovima akademske zajednice koji su zbog svojeg akademskog rada ili izražavanja mišljenja postali meta napada ili represije. Mnogi članovi akademske zajednice koji su javno izrazili protivljenje kršenju međunarodnog humanitarnog prava ili kritizirali ratne zločine, kao i oni koji se u svom akademskom radu bave pitanjima genocida i zaštite ljudskih prava, bili su izloženi napadima na svoj rad. Kako smo opisali gore, nerijetko su i

njihove institucije sudjelovale u napadima kroz ograničavanje akademskih sloboda. To je proizvelo i “učinak zamrzavanja” (*chilling effect*) pa su mnogi znanstvenici nakon toga iz straha odlučili zadržati svoje mišljenje za sebe. Da su akademska udruženja ili institucije zauzele poziciju kojom osuđuju kršenje međunarodnog prava, ljudskih prava ili jednostavno podržavaju slobodu govora i prosvjeda, stale bi u zaštitu članova koji su pod političkim pritiskom.<sup>9</sup>

Peti argument: Ne smijemo dozvoliti da nas ponesu osjećaji.

Iako smo već objasnili da smatramo kako ne postoji nepristrana ili potpuno objektivna društvena znanost, činjenica je da nam distanca može olakšati barem pokušaj da dostignemo ideal objektivnosti. No, distancu i analitičnost ne bi trebalo brkati s odsustvom osjećaja ili suosjećanja. U svojoj knjizi *Social Origins of Dictatorship and Democracy* Barrington Moore Jr., jedan od najvažnijih klasičnih autora u komparativnoj politici, navodi:

*Postoji snažna tendencija prema pretpostavci da su blagoglagoljive izjave u korist statusa quo 'objektivne', a da je sve drugo neka vrsta 'retorike.' Ovaj tip pristranosti, ovo pogrešno tumačenje objektivnosti, na Zapadu je danas posve uobičajeno. Ono brka objektivnost s trivijalnošću i besmislenošću. (...) Za sve koji proučavaju ljudska društva suosjećanje sa žrtvama povijesnih procesa i skeptičnost prema tvrdnjama pobjednika ključna je zaštita protiv padanja pod utjecaj dominantne mitologije. Učenjak koji pokušava biti objektivan treba upravo takve osjećaje kao dio svojeg uobičajenog radnog alata (Moore, 1967: 522-523).*

U tradiciji Frankfurtske škole, važne za razvoj medijskih studija, ideja ostvarivanja emancipacije od autoritarnih sustava nije se smatrala nekompatibilnom s korištenjem znanstvenih metoda i znanstvenim istraživanjem. Emocije su sigurno imale ulogu i motivirale istraživače da objasne sustave u kojima su nastali užasni zločini. Međutim, njihova osobna proživljena iskustva ne umanjuju vrijednost njihovog znanstvenog istraživanja.

...

Neovisno o slaganju ili neslaganju s gore navedenim argumentima, ostaje činjenica da se, unatoč izostanku pritisaka te uglavnom vrlo ugodnoj i sigurnoj poziciji, hrvatski fakulteti, instituti, akademska udruženja, ali i individualni članovi/ice akademske zajednice, u velikoj većini nisu oglasili o stradanju civila i potpunom uništenju akademskog života u Gazi. Iako nam cilj ovim tekstom nije bio utvrđivati uzroke takvog paradoksalnog ponašanja, bilo bi važno zapitati se čime je ono prouzročeno. Vrijedi primijetiti da je zapravo najaktivniji dio akademske zajednice bio onaj na dnu akademske hijerarhije – studentice i studenti.

Da se vratimo na pitanje iz naslova: Čemu služe naši fakulteti? Jesu li fakulteti zbilja samo kule od bjelokosti u kojima znanstvenici skupljaju svoje uzorke, mjere, promatraju, računaju ECTS bodove, p-vrijednosti, a onda i bodove za napredovanje, potpuno izuzeti iz društvenog svijeta koji ih okružuje? U razdoblju u kojem nam očito prijete različiti ozbiljni politički napadi na akademske slobode ne vjerujemo da se akademske institucije mogu spasiti fingiranjem neutralnosti. Naprotiv, mi to smatramo kapitulacijom i otvaranjem prostora prema daljnjem ograničavanju slobode.

<sup>9</sup> Jedan od rijetkih slučajeva u kojima su institucije jasno stale u zaštitu svojih članova je slučaj Europskog sveučilišnog instituta (Nanz, 2024).

### Literatura:

- Bauman, Z. (2017). *Modernost i holokaust*. Zagreb: TIM press. (Izvorno izdanje: 1989.)
- Bourdieu, P. i Wacquant, L.J.D. (1992). *An Invitation to Reflexive Sociology*. Chicago: The University of Chicago Press
- Bortun, V. (2024). What is political science for? A comment on ECPR's silence over Gaza. *The Loop, ECPR's Political Science Blog*. 22. svibnja. <https://theloop.ecpr.eu/what-is-political-science-for-a-comment-on-ecprs-silence-over-gaza/> (pristupljeno: 19. veljače 2025.)
- BRISMES (British Society for Middle Eastern Studies). (2024). BRISMES Committee on Academic Freedom Statement on Universities' Repression of Student Encampments and Protests in Opposition to Israel's War on Gaza. 5. kolovoza. [https://www.brismes.ac.uk/files/documents/05082024\\_CAF\\_Statement\\_final.pdf](https://www.brismes.ac.uk/files/documents/05082024_CAF_Statement_final.pdf) (pristupljeno: 19. veljače 2025.)
- Celikates, R., Koddembrock, K., i Koloma Beck, T. (2024). Attacks on German Campus Protests Fuel Authoritarian Turn. *Jacobin*. 21. svibnja. <https://jacobin.com/2024/05/germany-palestine-protest-authoritarianism-universities> (pristupljeno: 19. veljače 2025.)
- Center for Constitutional Rights (2025). In Solidarity With Katherine Franke, Our Former Board Chair. 10. siječnja. <https://ccrjustice.org/home/press-center/press-releases/solidarity-katherine-franke-our-former-board-chair> (pristupljeno: 19. veljače 2025.)
- Della Porta, D. (2024). Moral panic and repression: The contentious politics of anti-Semitism in Germany. *Partecipazione e Conflitto*, 17(2), 276-349. DOI: 10.1285/i20356609v17i2p276
- EUI (European University Institute). (2024). EUI Working Group on Palestine. 27. prosinca. <https://www.eui.eu/research-hub?id=eui-working-group-on-palestine> (pristupljeno: 19. veljače 2025.)
- Hirschman, A. O. (1999). *Retorika reakcije: izopačenost, jalovost, opasnost*. Zagreb: Politička kultura.
- Kalven Committee (1967). Kalven Committee: Report on the University's Role in Political and Social Action. 20. siječnja 2025. <https://provost.uchicago.edu/reports/report-universitys-role-political-and-social-action> (pristupljeno: 19. veljače 2025.)
- King, J. i Mead, D. (2024). Gaza campus protests: Two human rights law experts write new principles for universities. *The Conversation*. 14. lipnja. <https://theconversation.com/gaza-campus-protests-two-human-rights-law-experts-write-new-principles-for-universities-231629> (pristupljeno: 19. veljače 2025.)
- Kubatova, H. (2024). Scholarly societies and political crises: the case for neutrality as academic freedom. *The Loop, ECPR's Political Science Blog*. 18. lipnja. <https://theloop.ecpr.eu/the-case-for-neutrality-as-academic-freedom/> (pristupljeno: 19. veljače 2025.)
- Mills, C. W. (2000). *The Sociological Imagination* (40th anniversary edition). Oxford University Press. (Izvorno izdanje: 1959.)
- Barrington Moore Jr. (1967) *Social Origins of Dictatorship and Democracy Lord and Peasant in the Making of the Modern World*. Boston: Beacon Press.
- Nanz, P. (2024). I run a university – people like me should be backing students' right to protest over Gaza. *The Guardian*. 27. svibnja. <https://www.theguardian.com/commentisfree/article/2024/may/27/university-student-protests-gaza-right> (pristupljeno: 19. veljače 2025.)
- Nordkvelle, Y. (1990). The academic boycott of South Africa debate: Science and social practice. *Studies in Higher Education*, 15:3, 253-275, DOI:10.1080/03075079012331377390
- OHCHR (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights). (2024). UN experts deeply concerned over 'scholasticide' in Gaza. UN Human Rights Office of the High Commissioner. 18. travnja. <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2024/04/un-experts-deeply-concerned-over>

[scholasticide-gaza](#) (pristupljeno: 19. veljače 2025.)

Reuters (2024). Police beatings of pro-Palestinian schoolchildren spark outrage in Italy. Reuters. 23. veljače. <https://www.reuters.com/world/europe/police-beatings-pro-palestinian-schoolchildren-spark-outrage-italy-2024-02-23/> (pristupljeno: 19. veljače 2025.)

SOAS (School of Oriental Studies, University of London). (2023). Statement on Dr Refaat Alareer and the higher education sector in the Gaza Strip. 15. prosinca. <https://www.soas.ac.uk/about/news/statement-dr-refaat-alareer-and-higher-education-sector-gaza-strip> (pristupljeno: 19. veljače 2025.)

Standring, A. (2024). 'The case for neutrality as academic freedom': a response. The Loop, ECPR's Political Science Blog. 10. srpnja. <https://theloop.ecpr.eu/the-case-for-neutrality-as-academic-freedom-a-response/> (pristupljeno: 19. veljače 2025.)

Taft, I. (2024). How Universities Cracked Down on Pro-Palestinian Activism. New York Times. 25. studenog. <https://www.nytimes.com/2024/11/25/us/university-crackdowns-protests-israel-hamas-war.html> (pristupljeno: 19. veljače 2025.)

Verdeja, E. (2025). The Gaza Genocide in Five Crises. *Journal of Genocide Research*, 1–23. <https://doi.org/10.1080/14623528.2025.2452707>